

Oleksandr Petruk¹*Zhytomyr Polytechnic State University, Zhytomyr, Ukraine***Habriella Loskorikh²***Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education,
Berehove, Ukraine***Viktoriia Khvist³***Zhytomyr Polytechnic State University, Zhytomyr, Ukraine*

Capital Investments as a Basic Prerequisite for the Investment Security of the State

Abstract. *The importance of research on the investment security of the state to prevent hazards and overcome existing threats in this area is growing significantly in modern conditions. Despite significant scientific research on this issue, one of the main problems in the investment security system of the state remains the provision of financial resources for capital investments on the scale of the national economy. Therefore, the purpose of the article is to reveal the role of capital investment as a basic prerequisite among the main elements of the state's investment security system to develop the mechanism of its provision further. To achieve the goal, the authors used such methods and techniques of the theory of cognition as analysis and synthesis, comparison, statistical analysis, and a systematic approach. The genesis of the concept of economic security in the views of Ukrainian scientists has been studied. Threats and indicators of Ukraine's investment security have been identified. The basic elements of the investment security system of the state were revealed. The conducted research proves that the mechanism of ensuring investment security of the state is based on retrospective indicators, therefore it allows to react to adverse or crisis conditions of the economy with a delay. To guarantee the investment security of the state in the current regime, it is necessary to focus efforts on ensuring its prerequisites. After all, these prerequisites make it possible to preemptively guarantee the state of the economic system, which is resistant to the influence of internal and external factors that create threats even before their manifestation. The most critical for Ukraine from the list of prerequisites for investment security are the availability of financial resources for capital investments and an effective mechanism for transforming financial resources into capital investments. Prospects for further research are the development of an investment security mechanism, where a key role is assigned to depreciation policy at the national level in mobilizing financial resources to ensure the investment process.*

Keywords: *capital investments, investment security of the state, national economic security, investment resources, investment security mechanism.*

Suggested Citation

Petruk, O., Loskorikh, H., Khvist, V. (2023). Capital Investments as a Basic Prerequisite for the Investment Security of the State. *Oblik i finansy*, 3(101), 70-83. [https://doi.org/10.33146/2307-9878-2023-3\(101\)-70-83](https://doi.org/10.33146/2307-9878-2023-3(101)-70-83)

¹ **Oleksandr Petruk**, Zhytomyr Polytechnic State University, Zhytomyr, Ukraine.

ORCID 0000-0002-5351-5679

E-mail: petruk6@gmail.com (*Corresponding author*)

² **Habriella Loskorikh**, Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education, Berehove, Ukraine.

ORCID 0000-0002-5402-7220

³ **Viktoriia Khvist**, Zhytomyr Polytechnic State University, Zhytomyr, Ukraine.

ORCID 0000-0003-0491-4136

Капітальні інвестиції як базова передумова інвестиційної безпеки держави

Анотація. В сучасних умовах, як ніколи, зростає значення досліджень з інвестиційної безпеки держави для попередження небезпек та подолання існуючих загроз у цій сфері. Незважаючи на глибокі наукові дослідження цієї проблематики, однією з основних проблем у системі інвестиційної безпеки держави залишається забезпечення фінансовими ресурсами капітальних інвестицій у масштабах національної економіки. Тому метою статті є розкриття ролі капітальних інвестицій як базової передумови серед основних елементів системи інвестиційної безпеки держави з ціллю подальшого розвитку механізму її забезпечення. Для досягнення поставленої мети авторами використано такі методи і прийоми теорії пізнання як аналіз і синтез, порівняння, статистичний аналіз, системний підхід. Досліджено генезис поняття «економічна безпека» у поглядах вітчизняних вчених. Виначено загрози та індикатори інвестиційної безпеки України. Розкрито базові елементи системи інвестиційної безпеки держави. Проведене дослідження доводить, що механізм забезпечення інвестиційної безпеки держави ґрунтується на ретроспективних показниках, тому дозволяє реагувати на негативні або кризові стани економіки з запізненням. Для того щоб гарантувати інвестиційну безпеку держави у поточному режимі необхідно зосередити зусилля на забезпеченні її передумов. Саме вони дозволяють на випередження гарантувати стан економічної системи, стійкий до впливу внутрішніх та зовнішніх чинників, що створюють загрози ще до моменту їх прояву. Найбільш критичними для України з переліку передумов інвестиційної безпеки є наявність фінансових ресурсів для капітальних інвестицій та існування дієвого механізму трансформації фінансових ресурсів у капітальні інвестиції. Перспективами подальших досліджень є розробка механізму інвестиційної безпеки, де ключова роль відводиться амортизаційній політиці на національному рівні у мобілізації фінансових ресурсів для забезпечення інвестиційного процесу.

Ключові слова: капітальні інвестиції, інвестиційна безпека держави, національна економічна безпека, інвестиційні ресурси, механізм забезпечення інвестиційної безпеки.

Постановка проблеми. Сутність інвестиційної безпеки країни, виходячи зі змісту самого словосполучення, має знаходитися на перетині двох категорій: економічної – інвестиція та більш багатогранної – безпека. Однак, в історичній ретроспективі, саме інвестиція як поняття економічної науки або інвестування як відповідний процес знаходяться вже сотні років у центрі уваги дослідників. Пояснюється такий стан речей тим, що інвестиції є визначальним чинником економічних перетворень, у першу чергу, економічного зростання. Посилення інвестиційного процесу, як правило, має своїм результатом не лише фізичне нарощення масштабів виробництва, а й перехід на інноваційну модель розвитку економіки. Попри усталені підходи до ролі інвестицій в економіці держави, інвестиційний процес в Україні знаходився у критичному стані ще до початку повномасштабного військового вторгнення в Україну (див. табл. 3). В теперішніх умовах, як ніколи, зростає значення досліджень з інвестиційної безпеки держави для попередження небезпек та подолання існуючих загроз у цій сфері. Однією з основних проблем у системі інвестиційної безпеки держави залишається

забезпечення фінансовими ресурсами капітальних інвестицій у масштабах національної економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розкриттю проблем забезпечення інвестиційної безпеки держави як складовою національної економічної безпеки присвячена значна кількість праць. Серед останніх досліджень варто виділити публікації Т.Г. Бондарук, А.О. Заїнчковського, Л.М. Закревської, Л.Г. Ліпич, Д.В. Нікитенко, Е. Сіка, С. Ткаленко, Р. Любачівської, В.П. Приходько та ін. В цих публікаціях розглядаються як окремі складові інвестиційної безпеки, так і застосовується комплексний підхід до розв'язку існуючих проблем у цій сфері. Водночас, як правило, розкриваються теоретичні засади інвестиційної безпеки через визначення її сутності, виявляються основні загрози інвестиційної безпеки, розраховуються індикатори інвестиційної безпеки в Україні, розкривається ефективність залучення інвестицій з-за кордону до України. Однак, у роботах присвячених цій проблематиці переважно відсутні обґрунтовані пропозиції з покращання фінансування інвестицій за рахунок мобілізації власних ресурсів.

Метою статті є розкриття ролі капітальних інвестицій як базової передумови серед основних елементів системи інвестиційної безпеки держави, з ціллю подальшого розвитку механізму її забезпечення.

Методика дослідження. Для досягнення поставленої мети авторами використано такі методи і прийоми теорії пізнання як аналіз і синтез, порівняння, статистичний аналіз, системний підхід.

Виклад основного матеріалу. Теоретичні підходи до інвестування стали невід'ємною складовою економічної теорії, яка досліджує інвестиції ще з XVI-XVII ст. Існують різні періодизації та виділення власного вектору розвитку поглядів на інвестиції, залежно від теоретичних переконань вчених або завдань кожного окремого дослідження (наприклад, [21, с. 16-22; 43, с. 9–14]). Однак не маючи на меті їх спростування, зазначимо традиційні підходи до генезису інвестування: період зародження економічної науки як частини філософських знань (Ксенофонт, Платон, Аристотель, Катон старший); меркантилізм (Ж. Кольбер, Т. Ман, Д. Ло, Ф. Горінг, І. Бехер, Д. Юм); фізіократи (Ф. Кене, Ж. Тюрго, Т. Сієнс, М. Рів'єр); класична школа політичної економії (А. Сміт, Т. Мальтус, Д. Рікардо, Жан-Батіст Сей, Д.С. Міль); марксизм (К. Маркс); неокласична економічна теорія (К. Менгер, Бем-Баверк, Д.Б. Кларк, А. Маршалл); кейнсіанство (Дж. М. Кейнс); монетаристи (М. Фрідман); інституціональний напрям (В.Г. Гамільтон, Т. Веблен); неокейнсіанство (Д. Хікс, Ф. Модільяні, П. Самуельсон); неоінституціональний напрям (Р. Коуз, Д.С. Норт). З перелічених підходів переломним став етап активного впровадження заходів з державного регулювання економікою на макrorівні відповідно до висновків Дж. М. Кейнса.

Вітчизняна економічна наука свідчить про те, що поняття інвестицій та пов'язаних з ним процесів фактично не досліджувалося для потреб соціалістичного відтворення [21, с. 21]. У центрі уваги вчених знаходилося поняття капітальних вкладень.

З отриманням Україною незалежності, а основне – переходом до багатоукладної економіки та ринкових відносин, в науковому обігу поширилося поняття «інвестиції». Відповідно це знайшло своє віддзеркалення у Законі України «Про інвестиційну діяльність» від 18 вересня 1991 р., де під інвестиціями розуміють «всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (дохід) або досягається соціальний ефект» [17].

Складні різнопланові проблеми становлення й активізації інвестиційного процесу в умовах трансформації економічної системи України знаходяться в центрі уваги фахівців і вчених протягом останніх тридцяти років (наприклад [5, 7, 22, 24, 35, 47, 52, 53]). Необхідно констатувати значні

здобутки у цій сфері. Однак, попри вагомий науковий доробок реальний стан речей в економіці країни, пов'язаний з розвитком інвестування, залишає бажати кращого, що в подальшому в межах нашого дослідження буде підтверджено статистичними даними.

З моменту отримання незалежності Україна зіштовхнулася не лише з проблемами у сфері інвестування, а з системними небезпеками для існування всієї країни. Спричинені вони були цілою низкою причин, насамперед, невідповідною структурою економіки з тотальною орієнтацією на ВПК, повною відсутністю золото-валютних резервів, дефіцитом бюджету, розбалансованою грошово-кредитною сферою, безробіттям, хронічним падінням ВВП тощо.

Для подібних форс-мажорних обставин західна наука вже мала відпрацьовані рекомендації з набором відповідних інструментів. Переважно вони стосувалися макроекономічної нестабільності, яка за І. Фішером, Дж. М. Кейнсом і Х.Ф. Мінскі є невід'ємною складовою фази зростання ділового циклу в капіталістичній економіці [1, 2, 19]. Однак у період великої депресії ситуація настільки загострилася, що у 1934 році президент США Ф. Рузвельт сформував Федеральний комітет з економічної безпеки, а в 1935 році – Управління соціального забезпечення. У цьому ж році були ухвалені закони з економічної безпеки особи та соціального захисту населення [4]. На міжнародному рівні офіційного визнання поняття «економічна безпека» набуло у 1985 р., коли на 40-й сесії Генеральної Асамблеї ООН була ухвалена резолюція «Міжнародна економічна безпека» [45, с. 40].

Зважаючи на високий рівень небезпек та подібність соціально-економічної ситуації в Україні початку 1990-х років до США 1930-х років, одним із перших рішень було створення у 1992 році Ради національної безпеки і оборони України. Згодом у 2001 році в Україні було засновано Національний інститут проблем міжнародної безпеки. Через свою значущість проблема забезпечення економічної безпеки одразу привернула до себе увагу дослідників того часу (дивись, наприклад, [32, 36, 41, 54]). Тобто глибока соціально-економічна криза тогочасної України та, буквально, потреба у виживанні молодій державі вимагала впровадження не окремих наукових підходів з усунення окремих економічних дисбалансів, а цілого безпекового напрямку як найбільш актуального в подібній ситуації.

Започатковані майже тридцять років тому дослідження економічної безпеки продовжуються і в наш час, мають дискусійний характер і ще далекі до свого завершення. Таблиця 1 демонструє неоднозначність існуючих підходів до цього поняття. Логічним поясненням такого стану речей є перманентні трансформації чинників і середовища, які визначають економічну безпеку чи впливають на неї.

Таблиця 1. Генезис поняття «економічна безпека» у поглядах вітчизняних вчених

№ з/п	Автор дефініції	Визначення економічної безпеки
1	Б.В. Губський	можливість і готовність економіки забезпечити достатні умови життя і розвитку особи, соціально-економічну і військово-політичну стабільність суспільства і держави, протидіяти впливу внутрішніх і зовнішніх загроз [13, с. 17]
2	В.О. Гончарова	стан національної економіки, за якого зберігається стійкість і здатність до несприятливих умов розвитку внутрішніх і зовнішніх процесів [12, с. 18]
3	Л.С. Шевченко	економічну безпеку взагалі треба розглядати як найважливішу якісну характеристику економічної системи, що визначає здатність підтримувати послідовну реалізацію національно-державних інтересів, стійку дієздатність господарських суб'єктів, нормальні умови життєдіяльності населення [15, с. 11]
4	А.І. Сухоруков, С.З. Мошенський, О.М. Петрук	сукупність умов, за яких зберігається спроможність країни ефективно захищати свої економічні інтереси; задовольняти у довгостроковому режимі потреби суспільства і держави; генерувати інноваційні зрушення в економіці з метою забезпечення стабільного економічного розвитку; протистояти зовнішнім економічним загрозам; повністю реалізувати національні конкурентні переваги у міжнародному поділі праці [46, с. 11]
5	О.М. Бандурка, В.С. Духов, К.Я. Петрова, І.М. Черняков	здатність економічної системи протистояти негативному впливу об'єктивних та суб'єктивних чинників для досягнення макроекономічних цілей розвитку на рівні постіндустріальних держав [35, с. 64]
6	О.С. Власюк	є важливою складовою національної безпеки, по суті «остовом» її конструкції. Водночас це відносно самостійна система, яка має свою структуру, внутрішню логіку розвитку та функціонування, засоби дії на інші аспекти безпечного існування особистості, суспільства і держави. Забезпечення економічної безпеки є не лише процесом і результатом задіяння власне економічних механізмів і засобів держави, а й використання позаекономічних засобів [9, с. 13]
7	Я.А. Жаліло	складна багатофакторна категорія, що характеризує здатність національної економіки до розширеного відтворення, з метою задоволення на визначеному рівні потреб і власного населення, і держави, протистояння дестабілізуючій дії чинників, що створюють загрозу стійкому збалансованому розвитку країни; забезпечення кредитоспроможності національної економіки у світовій системі господарювання [16, с. 143]
8	О. Тимошенко	це стан економічної системи, який гарантує стійкість національної економіки до внутрішніх і зовнішніх загроз, здатність мінімізувати ризики, а з іншого – це здатність національної економіки забезпечити економічний розвиток у контексті підвищення конкурентоспроможності, зростання добробуту [48, с. 283]

Джерело: узагальнено авторами.

Історичний розвиток соціально-економічних станів суспільства та усталених наукових підходів доводять, що безпека є невід'ємною умовою для належного функціонування і розвитку економічної системи. Відштовхуючись від останнього твердження – ставлення до економіки як системи – економічну безпеку також доречно визнавати підсистемою, що впливає з теоретико-методологічних засад системного підходу [50, с. 7–12].

Системний підхід до економічної безпеки держави став домінуючим у наукових дослідженнях і дав

позитивні результати, про що свідчить значна кількість наукових і навчальних праць [14, с. 9–10; 27, с. 161–162; 42, с. 480; 51, с. 22]. Вказані дослідження доводять, що економічна безпека держави є складною системою. «Система називається складною, якщо число елементів у ній значне, але ще оглядається і піддається обчисленню, структура взаємозв'язків і взаємодій має розгалужений характер, їх функції різноманітні» [50, с. 24]. У випадку з економічною безпекою держави – «це сукупність підсистем, які відокремлено можуть

розглядатися як система. Система економічної безпеки характеризується матеріалізацією її предмета. Система економічної безпеки містить у собі такі складові елементи: суб'єкт, об'єкт, нормативно-правова база, засоби захисту» [51, с. 22].

Об'єкти економічної безпеки – це те, що безпосередньо потребує захисту через вплив можливих загроз. З цього питання Л.С. Шевченко зазначає, що економічна безпека держави має власний об'єкт – економічну систему країни і суміжні дотичні об'єкти з інших сфер: військової, громадської, екологічної, інформаційної, криміногенної тощо. Також він поділяє об'єкти економічної безпеки держави на матеріальні та неречові, що представляють собою елементи суспільної свідомості [15, с. 15].

Суб'єкти економічної безпеки – держава та її установи, регіони, галузі та сфери економіки, юридичні особи, підприємці та домогосподарства. Фактично мова йде про все суспільство в різних його розрізах. Тобто суб'єктами економічної безпеки є не лише державні та місцеві органи виконавчої і законодавчої влади, а й комерційні та некомерційні організації, громадські організації, окремі громадяни тощо [27, с. 161-162].

Економічна безпека як системне утворення має на меті забезпечення сталого економічного розвитку, задля задоволення суспільних потреб за умов постійного посилення ресурсних, демографічних й екологічних викликів. Водночас сталий розвиток економіки залежить від належного стану традиційних макроекономічних показників: забезпечення пропорційного та безперервного економічного зростання, подолання інфляції та безробіття, формування ефективної структури економіки, зменшення дефіциту бюджету та державного боргу, забезпечення соціального захисту і підвищення якості життя населення, боротьба з інфляцією, позитивний платіжний баланс тощо.

Досягнення системної мети економічної безпеки держави передбачає управління її власною структурою та розв'язання проблеми забезпечення безпеки окремих функціональних складових-елементів. Економічна безпека країни має складну структуру. Окрім розкритих вище об'єкта, суб'єкта та мети Л.С. Шевченко до складу структури економічної безпеки країни зараховує: загрози, джерела загроз (небезпеки), параметри (показники: збитки, ризик, рівень економічної безпеки держави) [15, с. 15].

Функціональні складові економічної безпеки країни – це сукупність основних її напрямів, які істотно відрізняються один від одного [27, с. 162]. Усі складові економічної безпеки взаємно впливають і зумовлюють один одного. Перелік складових економічної безпеки визначений законодавчо. До них зараховують: виробничу, демографічну, енергетичну, зовнішньоекономічну, інвестиційно-інноваційну, макроекономічну, продовольчу, соціальну, фінансову безпеки [28].

Публікації з питань дослідження економічної безпеки містять дискусійні підходи щодо

класифікації її елементів. Найбільш обґрунтованою є точка зору авторського колективу за редакцією С.М. Фролова [51, с. 22], інших окремих дослідників [27, с. 164], які до економічної безпеки зараховують лише ті її складові, що реалізують виключно економічні відносини або базуються на них. Водночас С.М. Фролов виділяє: фінансову, сировинно-ресурсну, продовольчу, енергетичну, виробничу складові [51, с. 22]. Більш актуалізований підхід зустрічаємо у Х.О. Мандзіновської, яка виділяє: інвестиційно-інноваційну, фінансову, зовнішньоекономічну, продовольчу та енергетичну безпеку [27, с. 164]. Хоча незрозуміло є відсутність в останньому переліку виробничої безпеки, передумовою якої є інвестиційно-інноваційна.

З іншого боку, точка зору Х.О. Мандзіновської показова саме розміщенням на перше місце інвестиційно-інноваційної безпеки. У сучасних соціально-економічних умовах провідну роль відіграє насамперед система інвестиційно-інноваційної безпеки як базовий елемент консолідованої економічної безпеки держави. Пояснюється такий стан речей тим, що посилюються процеси розподілу праці та спеціалізації у глобальному масштабі, відносно легкою міграцією населення працездатного віку, лібералізацією зовнішньоекономічних зв'язків, підвищенням динаміки перепливу капіталу на міжнародному рівні, переходом економік передових країн світу на новий технологічний уклад.

Забезпечення інвестиційно-інноваційної безпеки держави особливо актуальне для країн з «молодою» ринковою економікою, для яких існує можливість здійснити перехід на інноваційний шлях розвитку. Водночас явно були переоцінені глобалізаційні тенденції в економіці та їх вплив на окремі країни. Після пандемії 2020-2022 рр. стало помітним явище глобальної дефрагментації, коли відбувається «відкат» до попередніх засад побудови міжнародних відносин, але вже за новим кластерним розподілом.

Війна між Україною та Росією, в свою чергу, спростувала ідею про можливе лідерство країни за умови домінування галузей, заснованих на досягненнях шостого етапу технологічного укладу. З'ясувалося, що сучасна війна передбачає використання озброєнь, виготовлених за технологіями від третього по п'ятий укладу. Це повертає до життя галузі машинобудування, зростає потреба у сталевому прокаті, продукції хімічної промисловості, кольорових металах, алюмінію, пластмас. Зростають запити до воєнно-промислового комплексу з виготовлення військових автомобілів, літаків, кораблів, ракетних систем і величезної кількості різноманітних боєприпасів. Паралельно нарощується використання дронів самих різних видів і систем. Все це відбувається на тлі масового застосування сучасних засобів телекомунікації, обробки даних, штучного інтелекту, лазерної зброї, що, в свою чергу, потребує існування відповідних виробничих потужностей.

В таких умовах забезпечення інвестиційно-інноваційної безпеки держави стає запорукою не

лише сталого розвитку економіки, а й виживання держави як незалежного суб'єкта, тобто всієї національної безпеки. Закон України «Про основи національної безпеки України» від 19 червня 2003 р. був базовим документом у безпековій сфері держави до 2018 року. Його стаття 8 зазначає, що одним з основних напрямів державної політики з питань національної економічної безпеки є «прискорення прогресивних структурних та інституціональних змін в економіці, поліпшення інвестиційного клімату, підвищення ефективності інвестиційних процесів; стимулювання випереджувального розвитку наукоємних високотехнологічних виробництв» [40]. Однак визначення інвестиційної безпеки знаходимо у іншому нормативному акті [28], де її трактують як «стан економічного середовища у державі, що стимулює вітчизняних та іноземних інвесторів вкладати кошти в розширення виробництва в країні, сприяє розвитку високотехнологічного виробництва, інтеграції науково-дослідної та виробничої сфери з метою зростання ефективності, поглиблення спеціалізації національної економіки на створенні продукції з високою часткою доданої вартості».

Потрібно зазначити, що у науковому середовищі протягом десятиліть йде дискусія навколо місця інвестиційної безпеки у системі економічної безпеки держави та формулювання її універсального визначення. З цього питання отримали поширення як достатньо обгрунтовані погляди О.С. Власюка, В.М. Губського, В.І. Кириленка, М.І. Крупки, С.З. Мошенського, А.І. Сухорукова, Л.С. Шевченка, О.М. Юркевич та інших відомих вітчизняних вчених. Наприклад, В.І. Кириленко визначає, що «інвестиційна безпека означає процес забезпечення такого стану інвестиційної сфери, за якого економіка здатна зберігати і підтримувати достатній рівень інвестиційних ресурсів в умовах дії внутрішніх і зовнішніх загроз, що є необхідним для забезпечення стійкого розвитку і соціально-економічної стабільності країни, зростання конкурентоспроможності національної економіки та добробуту населення» [20, с. 9].

О.М. Юркевич визначає інвестиційну безпеку через поняття національних інтересів, що «дозволяє визначити інвестиційну безпеку як захищеність інтересів у сфері інвестування (зростання виробництва, підвищення його технічного та технологічного рівня, недопущення морального і фізичного зносу основних засобів), яка забезпечується створенням належних умов для формування інвестиційних ресурсів та їх ефективним використанням» [3, с. 480–481].

Відомий вітчизняний дослідник проблем інвестування та фондового ринку С.З. Мошенський визнає оптимальним визначення інвестиційної безпеки колективу науковців Національного інституту проблем міжнародної безпеки при Раді національної безпеки та оборони України: «Під інвестиційною безпекою слід розуміти такий рівень інвестування економіки, який забезпечував би її розширене відтворення, реструктуризацію та

технологічне переозброєння» [31, с. 167]. Викладений у цитованій публікації подальший висновок С.З. Мошенського узгоджується з думкою О.М. Юркевич і Л.С. Шевченка [15, с. 90–91], які стверджують: «Тобто інвестиційна безпека дає змогу оптимально задовольняти поточні потреби економіки в капітальних вкладеннях за обсягом і структурою з урахуванням ефективного використання і повернення коштів, які інвестуються, досягнення оптимального співвідношення між розмірами іноземних інвестицій у країну і вітчизняних – закордон, підтримання позитивного національного платіжного балансу» [31, с. 167]. Отже, у центрі уваги досліджень мають бути капітальні інвестиції (капіталовкладення) та їх джерела, які за умови досягнення заданих рівнів і пропорцій є базисом гарантування інвестиційної безпеки. Остання передбачає дотримання граничної норми інвестування, що забезпечує позитивну динаміку основних макроекономічних змінних, у першу чергу зростання ВВП на основі інноваційних зрушень в економіці.

Водночас деякі відомі вітчизняні науковці (З.С. Варналій, П.В. Мельник, В.М. Гесць, М.О. Кизим, В.Т. Шлемко, І.Ф. Білько, Т.Г. Васильців, В.І. Мунтіян) не виділяють окремо інвестиційну безпеку як складову економічної безпеки країни [23; 34, с. 96]. Даний підхід є менш конструктивним і таким, що не сприяє посиленню теоретичних засад сталого розвитку економіки.

Однак, навіть у прибічників розвитку інвестиційної безпеки як окремого наукового та практичного напрямку є дискусійні положення. Так позиції С.З. Мошенського, інших дослідників, хто віддає перевагу зовнішнім джерелам для здійснення інвестицій в Україні, можна протиставити емпірично доведену точку зору авторського колективу Е. Сіка, С. Ткаленко, Р. Любачівська [44] або О.С. Власюка згідно з якою: «Жодна країна не досягала успіху, якщо підпорядковувала свою економічну політику тільки меті залучення іноземних інвестицій за будь-яку ціну. Іноземні інвестиції – не панацея, а лише один із компонентів високоєфективного розвитку. ... іноземні інвестиції, по-перше, суттєво не впливають на стан національної економіки України, по-друге – відчутно не сприяють розв'язанню завдань, визначених як пріоритетні (реструктуризація економіки, технологічне оновлення виробництва, подолання залежності від імпорту тощо)» [9, с. 148].

В подібній ситуації найбільш актуальним є завдання забезпечення інвестиційної безпеки України шляхом мобілізації внутрішньодержавних резервів. Водночас мова йде не про нагромадження заощаджень, як стверджує класичний підхід з економічної теорії за Дж. М. Кейнсом [19], а про залучення у відтворювальний процес внутрішніх ресурсів підприємств, відповідно й держави, яким є амортизація. Саме вона може гарантувати необхідну динаміку й обсяги інвестиційної активності та темпи відновлення основних засобів.

Визначити стан і рівень інвестиційної безпеки держави можна за допомогою комплексу параметрів, критеріїв та індикаторів. Ключовими вважаються індикатори інвестиційної безпеки держави, при перевищенні яких не можна гарантувати стійкий розвиток економіки із гарантування економічної безпеки держави назагал. В центрі уваги індикаторів інвестиційної безпеки держави знаходяться відповідні загрози.

Одним із найважливіших компонентів аналізу інвестиційної безпеки є аналіз загроз. Розкриттю сутності можливих загроз інвестиційній безпеці держави, їх класифікації присвячено значну кількість статей [3, 10, 18, 31, 44], монографій [6, 24, 29, 30] і підручників [35, 46]. Фактично всі публікації, у центрі уваги яких знаходиться проблематика інвестиційній безпеці держави, не обходять стороною це питання.

Загрозами інвестиційній безпеці, на думку О.М. Юркевич, є: «1) відсутність широкого кола об'єктів інвестування та недосконалість механізмів інвестування, а також відсутність розвиненого інвестиційного ринку; 2) недосконалість ринку цінних паперів, який характеризується низьким рівнем капіталізації, ліквідності та прозорості; 3) відсутність достатньої кількості фінансових інструментів у вільному обігу, які є основним об'єктом інвестицій індивідуальних інвесторів; 4) наявність невирішених питань щодо захисту прав інвесторів та недовіру населення до фінансових інститутів та органів державної влади; 5) відсутність стратегії залучення прямих іноземних інвестицій. Усі перелічені проблеми формують несприятливий

інвестиційний клімат і перешкоджають притоку зовнішніх і активізації внутрішніх інвестицій, що ускладнює підтримання належного рівня інвестиційної безпеки» [3, с. 484].

Л.М. Закревська та А.О. Заїнчковський виділяють внутрішні загрози (стан фінансових ринків, банківської системи, технологічний рівень виробництва основних галузей економіки, ступінь зносу основних виробничих фондів, неготовність будівельного комплексу забезпечити необхідний рівень обсягів будівництва тощо) та зовнішні загрози, спричинені умовами зовнішніх ринків і проявами відцентрових тенденцій [18, с. 29].

Вже з наведених прикладів видно різноманіття підходів до переліку ймовірних загроз. Згідно з поглядами Е. Сіки, С. Ткаленко, Р. Любачівської – це залежить від того, на що саме була спрямована увага дослідника: проблеми інвестиційної діяльності, проблеми інвестиційної сфери чи проблеми механізму залучення і реалізації та ефективного використання іноземних інвестицій [44, с. 104].

Знайти правильну відповідь щодо переліку загроз інвестиційній безпеці держави дозволяє системний підхід, згідно з яким остання є складовою національної економічної безпеки. Нове дослідження експертів, підготовлене Національним інститутом стратегічних досліджень, продемонструвало ризики виникнення загроз економічній безпеці України, які можуть реалізуватися в умовах війни. Згідно з ним розподіл загроз економічній безпеці за впливом та ймовірністю настання в 2022–2023 рр. за інвестиційно-інноваційною складовою наведено в таблиці 2 [6, с. 6].

Таблиця 2. Розподіл загроз інвестиційній безпеці за впливом та ймовірністю настання

Вид безпеки		2023	2022
<i>Інвестиційно-інноваційна безпека</i>		<i>Ймовірність*</i>	<i>Вплив*</i>
1.	Скорочення державних капітальних інвестицій	4/4	5/4
2.	Згорання інноваційної активності в економіці	4/3	4/3
3.	Погіршення динаміки інвестиційних процесів у промисловості	4/4	5/5
4.	Недостатній обсяг фінансування наукових досліджень і розробок	4/3	н/д
5.	Скорочення капітальних інвестицій у корпоративному секторі	4/4	н/д
6.	Релокація за межі України інноваційно активних компаній	4/3	н/д

* ранжування актуалізованих для воєнного часу загроз для економічної безпеки України за принципом «Ймовірність/Вплив» за п'ятибальною шкалою (чим вище значення, тим вище ризик).

Джерело: [6, с. 4].

Як видно з таблиці 2, у сфері інвестиційно-інноваційної безпеки дві третини чинників пов'язані з обмеженням фінансування капітальних інвестицій (капіталовкладень). Якщо здійснити декомпозицію інвестиційно-інноваційної складової економічної безпеки з урахуванням викладеного вище, то «інвестиційна безпека дає змогу оптимально задовольняти поточні потреби економіки в капітальних вкладеннях за обсягом і структурою з урахуванням ефективного використання і повернення

коштів» [31, с. 167]. Тобто основним чинником спроможним гарантувати виконання зазначеного положення може бути лише наявність фінансових ресурсів для інвестування, що залежить від умов нагромадження, а саме механізму акумуляції та трансформації фінансових ресурсів у інвестиції.

Щодо індикаторів інвестиційної безпеки, то їх перелік і граничні значення визначені на державному рівні у нормативних актах [28]. Індикатори, що

Таблиця 3. Індикатори інвестиційної безпеки України у 2017–2021 рр.

Індикатори інвестиційної безпеки	Рік					Критичні межі	Оптимальне значення
	2017	2018	2019	2020	2021		
Валове нагромадження основного капіталу, % ВВП	15,8	17,6	17,6	13,0	13,2	18	25
Відношення вартості нововведених основних засобів до обсягу капітальних інвестицій, %	53,0	52,9	70,1	н/д	53,7	55	85
Індекс інвестиційної сприятливості бізнес-середовища, %	55,2	56,6	56,8	50,3	47,5	50	90
Відношення чистого приросту прямих іноземних інвестицій до ВВП, %	3,3	3,4	3,4	-0,1	3,7	4	7
Відношення кредитів, наданих нефінансовим корпораціям та домашнім господарствам на придбання, будівництво та реконструкцію нерухомості (кумулятивно), у % ВВП	1,9	2,1	1,6	1,2	0,9	10	25–30
Розмір економіки України, % до світового ВВП	0,14	0,15	0,18	н/д	0,2	0,15	2,5

Джерело: укладено авторами за [25; 26].

За твердженнями вітчизняних дослідників [3, с. 484; 31, с. 167–168; 33, с. 96; 38, с. 7; 49, с. 201], індикатори інвестиційної безпеки повинні демонструвати рівень інвестицій, спроможний забезпечити розширене відтворення основних фондів. Цей висновок має як емпіричне, так і теоретичне підтвердження. Ще Дж. М. Кейнс довів, «що між інвестиціями та економічною динамікою існують прямі та зворотні системні зв'язки: зростання інвестицій у реальному господарстві діяльність сприяє економічному зростанню, і навпаки, зниження інвестицій може спричинити економічний спад. Він запропонував поняття мультиплікатора (К) визначивши залежність зростання економічних результатів, що оцінюються ВВП, від зростання обсягу інвестицій (I), тобто $VVP = K \times I$ » [31, с. 167].

Висловлені вище підходи домінують до сьогодні, наприклад, В.В. Токар та С.І. Ткаленко пропонують визначати індикатор інвестиційної безпеки «спираючись на світовий досвід». Згідно з яким сталий економічний розвиток країни можливий в разі залучення вітчизняних інвестицій в обсязі не менше 17 % від ВВП, а прямих іноземних інвестицій на рівні 6 % від ВВП в рік [49, с. 201]. Щоправда, інший дослідник В.П. Приходько стверджує, що рівень співвідношення інвестицій до ВВП повинна утримуватися на рівні 19-25 %, що є пороговим значенням інвестиційної безпеки [38, с. 7].

Забезпечення інвестиційної безпеки держави вимагає розробки відповідного механізму її реалізації. Однією з найкращих публікацій останнього часу присвячено цьому питанню є стаття Т.Г. Бондарук: «Інвестиційна безпека держави: стратегічні цілі та механізм забезпечення». В ній автор, також використовуючи системний підхід, розглядає триаду з трьох підсистем («інтереси» –

«загрози», «загрози» – «система заходів», «інтереси» – «система заходів»), які водночас є окремими елементами механізму оцінки та досягнення бажаних цілей інвестиційної безпеки [8, с. 85]. Такий підхід дозволяє їй в межах національних економічних інтересів виділити основні ризики та загрози, що їм протистоять, а також запропонувати систему заходів щодо забезпечення інвестиційної безпеки задля реалізації стратегії інвестиційної безпеки [8, с. 87].

Позитивно оцінюючи всі напрацювання згаданого дослідження, зауважимо, що подібний підхід швидше пропонує діяти постфактум, аніж на випередження. Більш актуальним є розбудова механізму забезпечення інвестиційної безпеки держави заснованого на домінуючій ролі її передумов.

Так, ґрунтуючись на системному підході колектив дослідників Е. Сіка, С. Ткаленко, Р. Любачівська через розкриття моделі інвестиційної безпеки пропонують вимоги до механізму її забезпечення. На їх погляд – це певний «рівень безпечності, забезпечення правового регулювання в інвестиційній сфері, сприятливі інвестиційний клімат та інвестиційна інфраструктура, надання гарантій іноземним інвесторам, визначення пріоритетних галузей інвестування, стимулюючі заходи із залучення іноземних інвестицій, державний моніторинг і регулювання інвестиційного процесу, позитивний імідж держави, активність держави у сфері інвестиційної діяльності щодо залучення іноземних інвестицій».

У підсумку дослідники доходять висновку, що національна інвестиційна безпека досягається через поліструктурність, яка означає взаємопроникнення економічних, соціальних, інституційних, інфраструктурних та інших ієрархічних структур. Тобто механізм інвестиційної безпеки держави

містить взаємопов'язані складові, що здійснюють вплив один на одного, та водночас можуть бути незалежними [44, с. 105–106]. Відносно нашого предмета та об'єкта дослідження це означає, що інвестиційна безпека держави знаходиться на перетині таких підсистем як фінансовий ринок, податкова система, фінанси суб'єктів господарювання, система державного регулювання економіки та є результатом їх взаємодії.

З огляду аналізу поняття інвестиційної безпеки як складової національної економічної безпеки (табл. 1 і

2), її зміст потрібно розкривати через стан економічної системи (ступінь її захищеності від внутрішніх і зовнішніх загроз, за якої забезпечується стійкий розвиток системи і забезпечення національних інтересів держави), як властивість (бути спроможною своєчасно реагувати на негативні прояви внутрішнього і зовнішнього середовища) та здатність (ефективно протистояти внутрішнім і зовнішнім загрозам). Відповідно авторське бачення основних елементів системи забезпечення інвестиційної безпеки наведено на рис. 1.

Рис. 1. Базові елементи системи інвестиційної безпеки держави

Джерело: розроблено авторами.

Деталізуємо основні елементи (підсистеми) системи забезпечення інвестиційної безпеки держави. Тут потрібно зазначити, що у вузькому розумінні досліджуваного поняття, інвестиційна безпека – це стан (з набором відповідних критеріїв) національної економіки, який свідчить про її спроможність до розширеного відтворення за умови забезпечення сталого розвитку суспільства. Однак, ми маємо справу зі складним поняттям, де можна виділити три блоки: національні економічні інтереси, передумови інвестиційної безпеки (властивості інвестиційної системи), що тісно переплетені з механізмом інвестиційної безпеки, який є третьою складовою. Саме тому забезпечення інвестиційної безпеки держави, в першу чергу, передбачає гарантування належного стану інвестиційної сфери, відповідного

рівня капітальних інвестицій в економіку та наявність відповідних передумов інвестиційної безпеки.

Закон України «Про основи національної безпеки України» виділяє такі основні національні інтереси в економічній сфері:

- створення конкурентоспроможної, соціально орієнтованої ринкової економіки та забезпечення постійного зростання рівня життя і добробуту населення;
- збереження та зміцнення науково-технологічного потенціалу, утвердження інноваційної моделі розвитку;
- забезпечення екологічно та техногенно безпечних умов життєдіяльності громадян і суспільства, збереження навколишнього природного середовища та раціональне використання природних ресурсів;

– інтеграція України в європейський політичний, економічний, правовий простір;

– розвиток рівноправних взаємовигідних відносин з іншими державами світу в інтересах України [40, ст. 6].

Досягти позитивних результатів у сфері національних економічних інтересів дозволяє їх матеріально-технічний базис як результат забезпечення інвестиційної безпеки держави. Остання гарантується шляхом створенням належних умов для формування фінансових ресурсів для капітальних інвестицій, існуванням дієвого механізму їх трансформації у капіталовкладення, наявність розвиненого інституціонального середовища, в першу чергу посилення перерозподільної ролі фінансового ринку. Перелічене вище разом складає передумови інвестиційної безпеки, які за умови дотримання заданого рівня їх якісних і кількісних показників, спроможні без додаткових корекцій гарантувати відповідний рівень інвестиційної безпеки держави.

Проблематика власне механізму інвестиційної безпеки (у вузькому розумінні) характеризується високим рівнем розробленості цього питання в значній кількості наукових робіт. «Він включає основні елементи процесу регламентації, взаємодії і координації взаємовідносин суб'єктів економічної системи щодо визначення та конкретизації інтересів, пріоритетів, цілей, завдань, систематизації загроз, визначення індикаторів та їх порогових значень, здійснення оцінки інвестиційної безпеки на основі

зіставлення фактичного і прогнозного станів індикаторів з пороговими значеннями; застосування засобів, способів і методів забезпечення безпеки, розробки стратегії забезпечення інвестиційної безпеки» [8, с. 88]. Варто лише зазначити, що у кожній країні є індивідуальні особливості цього механізму, викликані до життя власними національними економічними інтересами.

Висновки. Проведене дослідження доводить, що механізм забезпечення інвестиційної безпеки держави ґрунтується на ретроспективних показниках, тому дозволяє реагувати на негативні або кризові стани економіки із запізненням. Щоб гарантувати інвестиційну безпеку держави у поточному режимі необхідно зосередити зусилля на забезпеченні її передумов. Саме вони дозволяють на випередження гарантувати стан економічної системи, стійкий до впливу внутрішніх та зовнішніх чинників, що створюють загрози ще до моменту їх прояву. Найбільш критичними для України з переліку передумов інвестиційної безпеки є наявність фінансових ресурсів для капітальних інвестицій та існування дієвого механізму трансформації фінансових ресурсів у капітальні інвестиції. Перспективами подальших досліджень є розробка механізму інвестиційної безпеки, де ключова роль належить амортизаційній політиці на національному рівні у мобілізації фінансових ресурсів для забезпечення інвестиційного процесу.

4 Список використаних джерел

1. Fisher I. The Debt – Deflation Theory of Great Depressions. *Econometrica*. 1933. № 1. (October). pp. 337–357.
2. Minsky H. P. The Financial Instability Hypothesis. *The Jerome Levy Economics Institute of Bard College Working paper*. 2012. №. 74. 10 p. URL: <http://www.levyinstitute.org/pubs/wp74.pdf>
3. Yurkevych O. M. Economic and Investment Security of Ukraine in Terms of Global Challenges. International Security in the Frame of Modern Global Challenges: Collection of Scientific Works / *International security in the frame of modern global challenges: Collection of scientific works*. Mykolas Romeris University, Vilnius. 2018. 556 p. URL: https://kneu.edu.ua/userfiles/Faculty_of_Economics_and_Administration/Polecodept/international_security.pdf
4. Акімова Л. М. Етапи становлення економічної безпеки держави: зарубіжний та вітчизняний досвід. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2016. № 8. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1246>
5. Активізація інвестиційного процесу в Україні: колективна монографія / за ред. М. І. Диби, Т. В. Майорової. К.: КНЕУ, 2012. 472 с.
6. Актуальні виклики та загрози економічній безпеці України в умовах воєнного стану: експертно-аналітична доповідь. К.: Національний інститут стратегічних досліджень. 16 с. URL: <https://niss.gov.ua/publikatsiyi/analitychni-dopovidi/aktualni-vyklyky-ta-zahrozy-ekonomichniy-bezpetsi-ukrayiny-v>
7. Бланк И. А. Основы инвестиционного менеджмента / В 2 т. К.: Эльга–Н., Ника–Центр, 2001. 348 с.
8. Бондарук Т. Г., Бондарук О. С. Інвестиційна безпека країни: стратегічні цілі та механізми підтримки. *Статистика України*. 2019. № 85 (2). С. 83–91. URL: [https://doi.org/10.31767/su.2\(85\)2019.02.09](https://doi.org/10.31767/su.2(85)2019.02.09)
9. Власюк О. С. Економічна безпека України в умовах ринкових трансформацій та антикризового регулювання. К.: ДННУ «Академія фінансового управління», 2011. 474 с.
10. Гнатенко В. Загрози економічній безпеці держави в умовах глобалізації. *Аспекти публічного управління*. 2021. № 9(1). С. 55–62. URL: <https://doi.org/10.15421/152105>
11. Говорушко Т. А., Сілакова Г. В. Формування джерел фінансування інвестиційної діяльності не підприємствах кондитерської промисловості в умовах глобалізації економіки: монографія. К.: Логос, 2013. 208 с.
12. Гончарова В. О. Вплив тіньової економіки на економічну безпеку держави : монографія. Х.: ХНУ, 2001. 195 с.
13. Губський Б. В. Економічна безпека України: методологія виміру, стан і стратегія забезпечення : монографія. Київ: ДП «Укрархбудінфор», 2001. 122 с.
14. Економічна безпека держави : навчально-методичний посібник / за ред. З. Б. Живко. Черкаси: видавець Чабаненко Ю. А., 2019. 240 с.

15. Економічна безпека держави: сутність та напрями формування: монографія / Л. С. Шевченко, О. А. Гриценко, С. М. Макуха та ін.; за ред. д.е.н., проф. Л. С. Шевченко. Х.: Право, 2009. 312 с.
16. Жаліло Я. А. Стратегія національної безпеки України в контексті досвіду світової спільноти. К.: Сатсанга, 2001. 224 с.
17. Закон України «Про інвестиційну діяльність в Україні» від 18.09.1991 р. № 1560-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text>
18. Закревська Л. М., Заїнчковський А. О. Інвестиційна безпека як складова економічної безпеки. *Вісник Черкаського університету. Серія «Економічні науки»*. Черкаси: ЧНУ, 2016. № 2. С. 28–34. URL: <https://dspace.nuft.edu.ua/jspui/handle/123456789/24529>
19. Кейнс Дж. М. Трактат про грошову реформу: «Загальна теорія зайнятості, процента та грошей»: реферат – дайджест. *Асоціація укр. банків*. К.: АУБ, 1999. 189 с.
20. Кириленко В. І. Інвестиційна складова економічної безпеки: автореф. дис. на здоб. наук. ступ. д-ра екон. наук. К., 2006. 32 с.
21. Кириченко О. А., Єрохін С. А. Інвестування: підручник. К.: Знання, 2009. 573 с.
22. Інвестиційний бізнес в Україні: навч. посібник / О. А. Кириченко, М. П. Денисенко, Лаптев та ін. К.: ЗАТ «ДОРАДО», 2008. 248 с.
23. Корчинський І. О., Мельник С. І. Основні загрози економічній безпеці держави в сучасних умовах розвитку. *Ефективна економіка*. 2019. № 10. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7369>. DOI: 10.32702/2307-2105-2019.10.79
24. Куцик П. О. Державне регулювання інвестиційного процесу в умовах функціонування ринку цінних паперів / П. О. Куцик, М. Я. Вірт, І. В. Гончарук, В. І. Куцик, М. Ю. Барна; за заг. ред. П. О. Куцика. Львів: Растр-7, 2014. 296 с.
25. Лист Мінекономіки 3021-06/40691-09 від 07.08.2023.
26. Лист Мінекономіки 3032-05/52123-09 від 27.10.2021.
27. Мандзіновська Х. О. Економічна безпека держави: сутність, складові елементи та проблеми забезпечення. *Наукові записки Л.: Української академії друкарства*. 2016. № 2. С. 159–166. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nz_2016_2_20
28. Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України: затв. Наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013 р. № 1277. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13#Text>
29. Мошенський С. Інвестиційна безпека в системі забезпечення економічної безпеки держави: поняття, категорії, сутність. *Наука молода*, 2008. № 10. С. 166–171. URL: <http://dspace.wnu.edu.ua/bitstream/316497/27078/1/%D0%9C%D0%BE%D1%88%D0%B5%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9.pdf>
30. Мунтіян В. І. Економічна безпека України. К.: КВШ, 1998. 462 с.
31. Нікитенко Д. В. Стан інвестиційної безпеки України. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент*. 2017. Вип. 25(1). С. 96–102. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_eim_2017_25\(1\)_23](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_eim_2017_25(1)_23)
32. Олійничук О. Система економічної безпеки держави та рівні її формування: концептуальні аспекти. *Галицький економічний вісник*. 2015. № 1. С. 93–100. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gev_2015_1_14
33. Основи економічної безпеки: підручник / О. М. Бандурка, В. Є. Духов, К. Я. Петрова, І. М. Черняков. Харків: НУВС, 2003. 236 с.
34. Пастернак-Таранушенко Г. Економічна і національна безпека держави. *Економіка України*. 1994. № 2. С. 51–56.
35. Пересада А. А. Управління інвестиційним процесом. Київ: Лібра, 2002. С. 472.
36. Приходько В. П. Інвестиційна безпека як важливий чинник подолання фінансово-економічної кризи. *Інвестиції: практика та досвід*. 2013. № 16. С. 6–9. URL: <http://www.investplan.com.ua/?op=1&z=3016&i=0>
37. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 р. № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#n355>
38. Про основи національної безпеки України: Закон України від 19.06.2003 р. № 964-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/964-15#Text>
39. Ревенко А. Проблеми формування національної економічної безпеки України. *Економіка України*. 1993. № 11. С. 15–21.
40. Рожков В. О. Підходи до визначення сутності поняття економічної безпеки. *Вісник Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського*. 2016. Вип. 10. С. 478–480.
41. Сазонець І. Л., Федорова В. А. Інвестування: міжнародний аспект: навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2007. 272 с.
42. Сіка Е., Ткаленко С., Любачівська Р. Модель інвестиційної безпеки економіки України в євроінтеграційному векторі розвитку. *Міжнародна економічна політика*. 2019. № 2(31). С. 101–119.
43. Скорук О. В. Економічна безпека держави: сутність, складові елементи та проблеми забезпечення. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2016. Вип. 6(3). С. 39–42. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2016_6\(3\)_11](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2016_6(3)_11)

44. Сухоруков А. І., Мошенський С. З., Петрук О. М. Національна економічна безпека. Житомир: ПП «Рута», 2010. 384 с.
45. Татаренко Н. О., Поручник А. М. Теорії інвестицій: навч. посібник. К.: КНЕУ, 2000. 160 с.
46. Тимошенко О. Економічна безпека національної економіки в умовах глобалізації: монографія. К.: Наш формат, 2016. 384 с.
47. Токар В. В., Ткаленко С. А. Інвестиційна безпека в умовах фінансової глобалізації. *Вчені записки Університету «КРОК»*, 2019. № 1(53), С. 197–205. <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2019-53-197-205>
48. Тюрин О. В., Ахмеров О. Ю. Теорія систем і системний аналіз в економіці: навчальний посібник. Одеса: «Одеський національний університет імені І.І. Мечникова», 2019. 170 с.
49. Управління фінансовою безпекою економічних суб'єктів: навчальний посібник / Державний вищий навчальний заклад «Українська академія банківської справи Національного банку України»; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. С. М. Фролова. Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2015. 332 с.
50. Федоренко В. Г. Інвестування: підручник / 2-ге вид., перероб. і доп. К.: Алерта, 2008. 448 с.
51. Шевчук В. Я., Рогожин П. С. Основи інвестиційної діяльності. К.: Генеза, 1997. 384 с.
52. Шлемко В. Т., Білько І. Ф. Економічна безпека України: сутність і напрямки забезпечення: монографія. К.: НІСД, 1997. 144 с.

4 References

1. Fisher, I. (1933). The Debt – Deflation Theory of Great Depressions. *Econometrica*, 1, 337-357.
2. Minsky, H. P. (2012). The Financial Instability Hypothesis. *The Jerome Levy Economics Institute of Bard College, Working paper № 74*. Retrieved from <http://www.levyinstitute.org/pubs/wp74.pdf>
3. Yurkevych, O. M. (2018). Economic and Investment Security of Ukraine in Terms of Global Challenges. In *International Security in the Frame of Modern Global Challenges: Collection of Scientific Works*. Vilnius: Mykolas Romeris University. Retrieved from https://kneu.edu.ua/userfiles/Faculty_of_Economics_and_Administration/Polecodept/international_security.pdf
4. Akimova, L. M. (2016). Etapy stanovlennia ekonomichnoi bezpeky derzhavy: zarubizhnyi ta vitchyzniani dosvid [Stages of formation of economic security of the state: foreign and domestic experience]. *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok*, 8. Retrieved from <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1246>
5. Dyba, M. I., Maiorova, T. V. (eds.) (2012). *Aktyvizatsiia investytsiinoho protsesu v Ukraini* [Activation of the investment process in Ukraine]. Kyiv: KNEU.
6. Natsionalnyi instytut stratehichnykh doslidzhen. (2023). Aktualni vyklyky ta zahrozy ekonomichnii bezpetsi Ukrainy v umovakh voiennoho stanu: ekspertno-analitychna dopovid [Current Challenges and Threats to Ukraine's Economic Security in Times of Armed Conflict]. Kyiv. Retrieved from <https://niss.gov.ua/publikatsiyi/analitychni-dopovidi/aktualni-vyklyky-ta-zahrozy-ekonomichniy-bezpetsi-ukrayiny-v>
7. Blank, I. A. (2001). *Osnovy investitsionnogo menedzhmenta* [Fundamentals of Investment Management] (2nd ed., Vol. 1). Kyiv: Elga–N., Nika-Tsentr.
8. Bondaruk, T. H., & Bondaruk, O. S. (2019). Investytsiina bezpeka krainy: stratehichni tsili ta mekhanizmy pidtrymky [Country's Investment Security: Strategic Goals and Support Mechanisms]. *Statystyka Ukrainy*, 85(2), 83–91. Retrieved from [https://doi.org/10.31767/su.2\(85\)2019.02.09](https://doi.org/10.31767/su.2(85)2019.02.09)
9. Vlasiuk, O. S. (2011). *Ekonomichna bezpeka Ukrainy v umovakh rynkovykh transformatsii ta antykrizovoho rehuliuвання* [Economic Security of Ukraine in the Conditions of Market Transformations and Anti-Crisis Regulation]. Kyiv: Akademiya finansovoho upravlinnia.
10. Hnatenko, V. (2021). *Zahrozy ekonomichnii bezpetsi derzhavy v umovakh hlobalizatsii* [Threats to the Economic Security of the State in the Conditions of Globalization]. *Aspekty publichnoho upravlinnia*, 9(1), 55–62. Retrieved from <https://doi.org/10.15421/152105>
11. Hovorushko, T. A., & Silakova, H. V. (2013). *Formuvannia dzherel finansuvannia investytsiinoi diialnosti ne pidpriemstvakh kondyterskoi promyslovosti v umovakh hlobalizatsii ekonomiky* [Formation of Sources of Financing for Investment Activities in the Conditions of Globalization of the Economy]. Kyiv: Lohos.
12. Honcharova, V. O. (2001). *Vplyv tinovoi ekonomiky na ekonomichnu bezpeku derzhavy* [The Impact of the Shadow Economy on the Economic Security of the State]. Kharkiv: KhNU.
13. Hubsnyi, B. V. (2001). *Ekonomichna bezpeka Ukrainy: metodolohiia vymyru, stan i stratehiia zabezpechennia* [Economic Security of Ukraine: Methodology of Measurement, State, and Strategy of Ensuring]. Kyiv: DP «Ukrarkhbudinfor».
14. Chabanenko, Yu. A. (ed.). (2019). *Ekonomichna bezpeka derzhavy: navchalno-metodychnyi posibnyk* [Economic Security of the State: Educational and Methodical Guide]. Cherkasy: Vydavets Chabanenko Yu. A.
15. Shevchenko, L. S., Hrytsenko, O. A., Makukha, S. M. et al. (2009). *Ekonomichna bezpeka derzhavy: sutnist ta napriamy formuvannia* [Economic Security of the State: Essence and Directions of Formation]. Kharkiv: Pravo.
16. Zhalilo, Ya. A. (2001). *Stratehiia natsionalnoi bezpeky Ukrainy v konteksti dosvidu svitovoi spilnoty* [The Strategy of National Security of Ukraine in the Context of World Community Experience]. Kyiv: Satsanha.
17. Verkhovna Rada Ukrainy. (1991). *Pro investytsiinu diialnist v Ukraini: Zakon Ukrainy* [On Investment Activity in Ukraine: Law of Ukraine]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text>

18. Zakrevska, L. M., & Zainchkovskyi, A. O. (2016). Investytsiina bezpeka yak skladova ekonomichnoi bezpeky [Investment Security as a Component of Economic Security]. *Visnyk Cherkaskoho universytetu. Seriya «Ekonomichni nauky»*, 2, 28–34. Retrieved from <https://dspace.nuft.edu.ua/jspui/handle/123456789/24529>
19. Keynes, J. M. (1999). Traktat pro hroshovu reformu: Zahalna teoriia zainiatosti, protsenta ta hroshei: referat – daidzhest [The General Theory of Employment, Interest, and Money: Abstract Digest]. Kyiv: AUB.
20. Kyrylenko, V. I. (2006). Investytsiina skladova ekonomichnoi bezpeky [The Investment Component of Economic Security] (Doctoral Dissertation Abstract). Kyiv.
21. Kyrychenko, O. A., Yerokhin, S. A. (2009). Investuvannia [Investment]. Kyiv: Znannia.
22. Kyrychenko, O. A., Denysenko, M. P., Laptiev et al. (2008). Investytsiinyi biznes v Ukraini: navch. posibnyk [Investment Business in Ukraine: Educational Manual]. Kyiv: ZAT «DORADO».
23. Korchynskiy, I. O., Melnyk, S. I. (2010). Osnovni zahrozy ekonomichnii bezpetsi derzhavy v suchasnykh umovakh rozvytku [The main threats to the economic security of the state in modern conditions of development]. *Efektivna ekonomika*. 10. Retrieved from <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7369>
24. Kutsyk, P. O., Virt, M. Ia., Honcharuk, I. V., Kutsyk, V. I., & Barna, M. Iu. (eds.). (2014). Derzhavne rehuliuвання investytsiinoho protsesu v umovakh funktsionuvannia rynku tsinnykh paperiv [State Regulation of the Investment Process in the Conditions of Financial Market Operation]. Lviv: Rastr-7.
25. Lyst Minekonomiky 3021-06/40691-09 vid 07.08.2023.
26. Lyst Minekonomiky 3032-05/52123-09 vid 27.10.2021.
27. Mandzinovska, Kh. O. (2016). Ekonomichna bezpeka derzhavy: sutnist, skladovi elementy ta problemy zabezpechennia [Economic security of the state: essence, constituent elements and problems of provision]. *Naukovi zapysky*. 2, 159–166. Lviv: Ukrainskoi akademii drukarstva. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nz_2016_2_20
28. Ministerstvo ekonomichnoho rozvytku i torhivli Ukrainy. (2013). Metodichni rekomendatsii shchodo rozrakhunku rivnia ekonomichnoi bezpeky Ukrainy [Methodical recommendations for calculating the level of economic security of Ukraine]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13#Text>
29. Moshenskiy, S. (2008). Investytsiina bezpeka v systemi zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky derzhavy: poniattia, katehorii, sutnist [Investment security in the system of ensuring economic security of the state: concepts, categories, essence]. *Nauka moloda*, 10, 166–171. Retrieved from <http://dspace.wnu.edu.ua/bitstream/316497/27078/1/Мошенський.pdf>
30. Muntiiian, V. I. (1998). Ekonomichna bezpeka Ukrainy [Economic security of Ukraine]. Kyiv: KVSh.
31. Nikytenko, D. V. (2017). Stan investytsiinoi bezpeky Ukrainy [The state of investment security of Ukraine]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Seriya: Ekonomika i menezhment*, 25(1), 96–102. Retrieved from [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_eim_2017_25\(1\)_23](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_eim_2017_25(1)_23)
32. Oliinychuk, O. (2015). Systema ekonomichnoi bezpeky derzhavy ta rivni yii formuvannia: kontseptualni aspekty [The system of economic security of the state and the levels of its formation]. *Halytskyi ekonomichnyi visnyk*, 1, 93–100. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/gev_2015_1_14
33. Bandurka, O. M., Dukhov, V. Ie., Petrova, K. Ia., & Cherniakov, I. M. (2003). Osnovy ekonomichnoi bezpeky: pidruchnyk [Basics of economic security]. Kharkiv: NUVS.
34. Pasternak-Taranushenko, H. (1994). Ekonomichna i natsionalna bezpeka derzhavy [Economic and national security of the state]. *Ekonomika Ukrainy*, 2, 51–56.
35. Peresada, A. A. (2002). Upravlinnia investytsiynym protsesom [Investment process management]. Kyiv: Libra.
36. Prykhodko, V. P. (2013). Investytsiina bezpeka yak vazhlyvyi chynnyk podolannia finansovo-ekonomichnoi kryzy [Investment Security as an Important Factor in Overcoming the Financial and Economic Crisis]. *Investytsii: praktyka ta dosvid*, 16, 6–9. Retrieved from <http://www.investplan.com.ua/?op=1&z=3016&i=0>
37. Verkhovna Rada Ukrainy. (2018). Pro natsionalnu bezpeku Ukrainy: Zakon Ukrainy [On the national security of Ukraine: Law of Ukraine]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#n355>
38. Verkhovna Rada Ukrainy. (2003). Pro osnovy natsionalnoi bezpeky Ukrainy: Zakon Ukrainy [On the basics of national security of Ukraine: Law of Ukraine]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/964-15#Text>
39. Revenko, A. (1993). Problemy formuvannia natsionalnoi ekonomichnoi bezpeky Ukrainy [Problems of formation of national economic security of Ukraine]. *Ekonomika Ukrainy*, 11, 15–21.
40. Rozhkov, V. O. (2016). Pidkhody do vyznachennia sutnosti poniattia ekonomichnoi bezpeky [Approaches to defining the essence of the concept of economic security]. *Visnyk Mykolaivskoho natsionalnoho universytetu imeni V.O. Sukhomlynskoho*, 10, 478–480.
41. Sazonets, I. L., & Fedorova, V. A. (2007). Investuvannia: mizhnarodnyi aspekt [Investment: international aspect]. Kyiv: Tsentri uchbovoi literatury.
42. Sika, E., Tkalenko, S., & Liubachivska, R. (2019). Model investytsiinoi bezpeky ekonomiky Ukrainy v yevrointehratsiynomu vektori rozvytku [The model of investment security of the economy of Ukraine in the European integration vector of development]. *Mizhnarodna ekonomichna polityka*, 2(31), 101–119.
43. Skoruk, O. V. (2016). Ekonomichna bezpeka derzhavy: sutnist, skladovi elementy ta problemy zabezpechennia [Economic security of the state: essence, constituent elements and problems of provision]. *Naukovyi visnyk*

- Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Serii: Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo*, 6(3), 39–42. Retrieved from [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2016_6\(3\)_11](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2016_6(3)_11)
44. Sukhorukov, A. I., Moshenskyi, S. Z., & Petruk, O. M. (2010). Natsionalna ekonomichna bezpeka [National economic security]. Zhytomyr: PP «Ruta».
45. Tatarenko, N. O., & Poruchnyk, A. M. (2000). Teorii investytsii [Investment theories]. Kyiv: KNEU.
46. Tymoshenko, O. (2016). Ekonomichna bezpeka natsionalnoi ekonomiky v umovakh hlobalizatsii [Economic security of the national economy in the conditions of globalization]. Kyiv: Nash format.
47. Tokar, V. V., & Tkalenko, S. A. (2019). Investytsiina bezpeka v umovakh finansovoi hlobalizatsii [Investment security in the conditions of financial globalization]. *Vcheni zapysky Universytetu «KROK»*, 1(53), 197–205. Retrieved from <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2019-53-197-205>
48. Tiurnyn, O. V., & Akhmerov, O. Iu. (2019). Teoriia system i systemnyi analiz v ekonomitsi [Systems theory and system analysis in economics]. Odesa: Odeskyi natsionalnyi universytet imeni I.I. Mechnykova.
49. Ukrainska akademiia bankivskoi spravy Natsionalnoho banku Ukrainy. (2015). Upravlinnia finansovoiu bezpekoiu ekonomichnykh subiektiv [Management of financial security of economic entities] (ed. by prof. S. M. Frolova). Sumy: DVNZ «UABS NBU».
50. Fedorenko, V. H. (2008). Investuvannia [Investment] (2nd edition). Kyiv: Alerta.
51. Shevchuk, V. Ia., & Rohozhyn, P. S. (1997). Osnovy investytsiinoi diialnosti [Basics of investment activity]. Kyiv: Heneza.
52. Shlemko, V. T., & Binko, I. F. (1997). Ekonomichna bezpeka Ukrainy: sutnist i napriamky zabezpechennia [Economic security of Ukraine: essence and directions of provision]. Kyiv: NISD.